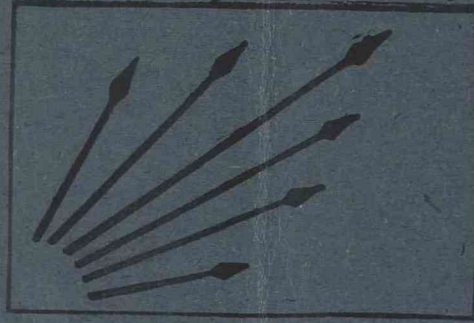

ORDU

Ordu Vilâyeti Halkevi Dergisi

İÇİNDEKİLER

Millî İrade	Sadri Us
Özü ve Sözü Temiz Bir Millet	Halit Yalçın
İkinci İnönü	Burhan Hanhan
Kemençe (Şiir)	Yekta Karamustafa
Ordu (Şiir)	Cem Havzanlı
Uzunisa köylerinde Fındık toplama	Fevzi Güvemli
Meçhul bir Şâir, Âcizi	Murad Sükûti Karaca
Halkevi Dergilerinin vazifeleri	Sadri Us
Fikir (Şiir)	Orhan Seyfi Orhon
Tenkîit ve Tenkitçi	Doğan Köymen
Ziya Gökâlp	A. Orhan Arıtan
Mehmet Rifat Ataoğlu	Sitki Can
Mücrimlerin Kültür Seviyesi	Mehmet Ali Sebük
Aile ve Okulda Disiplin	Halil Gürpınar
Soya Fasulyasının Vilâyetimizdeki zirâi ehemmiyeti	Ziya Ekinci
Zihnimi kurcalayanlar (Şiir)	Selâhattin Kurtuluş
İnsanla hayvanı kıyaslamalar	R. C. Kumral
Evimiz çalışmaları	* * *

Evimiz Çalışmaları

(Bir Aylık)

Dil—Edebiyat Şubesi

Millî Kurtuluş savaşımızda düşmanla beraber milletin mâkûs taliinin de yenildiği İnönüde, Aksaçlı Kumandanın düşmana ikinci kahhar yumruğu da indirdiğinin dönüm yılı olan 1 Nisanda büyük salonda zengin programlı bir tören hazırlanmıştır. Yokluğun varlığa galebe çaldığı bu büyük gün, salâhiyetli kimseler tarafından, siyasi ve askerî bakımdan mütalea edilmiş ve günün mahiyeti ve kıymeti belirtilmiştir.

9 Nisanda, Evimiz tarafından Parti yararına verilen müsamerede, Parti'nin esas umdeleri mevzuu üzerinde bir konuşma yapılmış ve nizamnamenin gereken maddeleri ayrı ayrı izah edilmek suretile vatandaşa duyurulmuştur.

Aynı gece Türk'ün büyük sanat dâhisi Sinan anılmış, Sinan'ı kendilerine mal etmek isteyen küçük milletlerin "o küçük tarihlerine, koca Sinan'ın o kocaman eserleriyle beraber nasıl sığabileceği, duyurulmuş, kanı, hayatı ve eserleriyle Türk olan Sinan'ın Türk ve dünya sanat tarihindeki yeri belirtilmiştir.

Güzel Sanatlar Şubesi

İnönü ve Sinan günleriyle Evimiz tarafından Parti yararına verilen müsamereye hazırladığı çok güzel konserlerle iştirak etmiştir.

Temsil Şubesi

9 ve 10 Nisan geceleri Parti yararına birer müsamereler vermiş, ve bütün milleti ayrılmaz bir bütün halinde altında toplayan Türk Bayrağını, halkın coşkun heyecanları arasında selâmlıyarak müsamerelere son vermiştir.

Sosyal Yardım Şubesi

Bu ay zarfında da 200 fakir yurttaş her gün sıcak yemek verilmiş, fakir ailelere yiyecek, giyecek ve yakacak dağıtılmıştır. Ayrıca Hasta Bakımevi'nde de bir çok fakir vatandaşın meccanen muayeneleri yapılarak ilâçları temin edilmiştir.

Bu şubemiz için yaptığı 200 çuval kabuk yardımından dolayı Fındık Satış Kooperatifine Evimiz tarafından teşekkür olunmuştur.

Diğer Şubeler

Diğer şubelerimiz de kendi mevzularını dahilindeki çalışmalarına devam etmişlerdir.

ORDU

Biz Türk'üz, Türkçü'yüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçü'lük bir meselesi olduğu kadar ve lâakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçü'yüz ve her vakit bu istikamette çalışacağız.

5/8/1942

Şükrü Saracoğlu

Cilt 1 — Sayı 3 Ordu Vilâyeti Halkevi Dergisidir. 19 Nisan 1944

KONUŞMA :

Millî İrade

SADRİ US

Bir yaşayışın bünyesi tahlil ve tetkik edilecek olursa, geçen bir ömrün her safhasının, taşınan karakterden koparılmış bir parça olduğu görülür.

Hırçın bir insanın hayatı bocalayışların, sakin bir insanın hayatı ise tereddüdün yatağıdır. Girişken bir insanın hayatında renkler kaynaşırken pısrık bir insanın hayatı yeknesaklıktan sıyrılamaz. Mert ve seciyeli bir insan irade, muvaffakiyet, temizlik, asalet ve otorite taşıırken nâmert bir insanı; giydiği kölelik ruhunun, taktığı riya maskesinin altındaki zıplayış ve sıçrayışların sonunda bir yuvarlanış; bunun neticesinde de bir hüsrân bekler. Bu akîbet, hayatın değişmez bir kanunu ve onun tabii bir neticesidir.

Milletlerin tarihlerinde ferdî hayatın tesirleri ve şahsî karakterlerin izleri vardır. Bu sebeptendir ki mertlikte ve asalette dünyaya ideal bir örnek olan, riya ve dalkavukluktan nefret ettiği kadar da kölelik ruhu taşıyanlara iğrenç ve acıyan gözlerle bakan Milletimizin yazdığı büyük tarihimizde yüzümüzü kızartacak bir sayfa yoktur ve olmayacaktır.

Millî karakterimizde mertlikten başka bir parça sükûnet görülürse de bu sükûnetin altında tereddüt değil, için için yanan bir ateşin alevleri saklıdır. O sükûnet metin bir ruhun ve çelikleşmiş bir iradenin asil ifadesidir.

İşte bu ruh ve bu iradedir ki dün — Gökalp'in kaleminde dile gelerek — Osmanlı çağının son günlerinde vatanın mahvına yürüyen Saray'a ve Hükümdar'a :

*Kükremiş arslana zincir takılmaz;
Vatanın mahvına kaytsız bakılmaz;
Bu saray yıkılır, bir mülk yıkılmaz...*

*Tarlada, tezgâhta çalışan biziz;
Bu devlet, bu millet, bu vatan biziz;
Ey sultan, sen çekil hükümdar biziz...*

diye haykırmış ve bu şahlanış (23 Nisan) ı yaratmıştır.

Yine bu ruh ve bu iradedir ki bugün de milyonları tek kalp ve tek fikir halinde, inandığı ve güvendiği Millî Şef'inin etrafında sarsılmaz bir bütün halinde toplamıştır.

Yine bu ruh ve bu iradedir ki yarın da "Ey Türk istikbalinin evlâdı! Birgün İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin..." diyen Atatürk'ün sözünü yerine getirmek için Türk çoğununa -heyecanla ve sabırsızlıkla bütün dünya önünde bir kere daha yemin ettiriyor.

İşte bu; millî ruh, millî irade ve onun yaratıcı ve yapıcı kudretidir.

Tanrı Türk'ü yaşatsın...

SADRİ US

Özü ve Sözü Temiz Bir Millet

Halit Yalçın

İyilik, güzellik ve doğruluğun âşığı olan Kahraman Irkımızın Millî Tarihimize bıraktığı vesikalar, bugün dünya tarihinde yer almış birer yiğitlik destanıdır.

Ahlâksızlıkla korkunun kaynaşmasından doğan dalkavukluk karşısında katıyken duygularını gizlemeyen, yalan ve yalancılığı affedilmez en büyük bir şerefsizlik telâki eden milletimizin, özü kadar sözü de temiz ve açıktır.

* *

Göktürk Kağanı *Topo*, 576 yılında doğu ve batıdaki Türk'lerin idaresini eline aldığı zaman, garp yabgusu *İstemi Bağatur'un* oğlu *Tardu* bulunuyordu.

Kanı icabı yalan ve rıyanın kaynağı olan Bizans İmparatoru *Tiberiyüs*, 578 yılında tahta çıkınca, suiniyet mahsulü olan siyasetini riya perdesine sararak, tahta çıkışını Göktürlere haber vermek ve onlarla bir muahede yapmak üzere *Valantino'yu* elçi olarak *Tardu'nun* yanına göndermişti.

Halktan olduğu halde kendisine asalet verildiğinden *Tarhan* unvanını taşıyan Uç Beği *Turkantos*, cenubî Rusya yolu ile gelen elçiyi karşıladı. Bu mülakat ırkımızın asil seciyesi kadar taşıdığı kudretin de eşsiz bir örneğidir.

Muahede hükümlerine riayet etmemiş olan Bizanslılara karşı samimi duygular taşımayan bu Uç Beği, riyakâr elçininin dalkavukça sözlerine karşı:

"Siz ve sizi gönderen, bizi aldatmak istiyorsunuz. Size karşı duygularımı gizlemeyeceğim. Çünkü yalan söylemek

Türk'lerin âdeti değildir. Hükümdarınızdan intikâm alacağız. O bize daima sulhten, dostluktan bahsettiği halde kölelerimiz olan ve bize isyan eden *Avarhunitler'*le ittifak etmekten çekinmedi. Fakat iyice bilmelisiniz ki süvari alaylarınıza üzerine gönderirsem yalnız kamçıların sesi sizi darmadağın etmeğe yetecektir. Eğer karşı koymak isterseniz karıncalar gibi süvarilerimin ayakları altında ezilerek mahvolacaksınız.

Harbi memleketinize götürmemize engel olmak için *Kafkasya'dan* başka aramızda yol olmadığını söyleyerek beni boş yere kandırmak istiyorsunuz. Ben *Dinyeper* yolunu bildiğim gibi *Kölelerimiz Avarhunitler'in Roma İmparatorluğuna girmek için* üzerinden yürüdükleri yolu da biliyorum. Kuvvetinizi de çok iyi öğrendim.

Doğudan batıya kadar bütün memleketler Türk'lere boyun eğmişlerdir. Bize hiç bir millet karşı duramaz...

Cevabını vermişti. Bu kahraman Uç Beği'nin sözleri kuru bir tehdit değildi. Çünkü *Valantino* İstanbula döndüğü zaman, *Buhan* adlı bir Türk kahramanının kuvvetli bir ordu ile *Cenubî Rusyayı*, *Kırım* istilâ ve *Bosforos* şehrini muhasara ettiğini öğrenmişti.

* *

Sağlam seciye ve sonsuz kudretin tırsali olan yiğit ve kahraman ırkımızın özü kadar sözü de temiz ve açıktır.

Türk dilediğini yapar.

Halit Yalçın

İkinci İnönü

Burhan Hanhan

Dik başları, bulutların mailiklerinde kaybolmuş, ulu dağlar vardır; onların yanında veya içinde bulunduğu zaman, azametlerini kavrayamazsınız; meyilleri tatlı, hatları yumuşaktır. Gerçi yüksekte ve uzaktasınız, fakat ne irtifandan haşyet, ne de mesafeden hayret duyarsınız: şimdi bulunduğunuz nokta, deminki tepeden nihayet beş altı metre yüksektir: alt tarafta ne olduğunu ve şu önünüzdeki tepeden sonra, daha kaç tepeye tırmanmağa mecbur olduğunuzu bilemezsiniz. Gözünüz, bu nihayetsiz büyüklüğün yalnız bir tarafını görür. İdrakiniz bu haşmetli yüksekliğin yalnız bir kısmına taalluk eder. Ve siz, üstünde bulunduğunuz büyük tabiat parçasının kudretini, azametini, hasselerinizin edindiği bu eksik intibalarla tesbit etmeğe çalışırsınız.

Fakat, bir defa zirveden eteğe inip de, ovada mesafe almağa başladınız mı, iş değişir: demin üstünde bulunduğunuz yumuşak hatlı yeşil yamaçlar, gittikçe morlaşarak dik ve keskin uçurumlar halini alır ve birbirinin göğsüne yaslanarak göğe doğru yükselir. Sanırsınız ki, arkanızda tabiatın bir feveranı vardır. İçinizde birbirine zıt duygular bulursunuz: gözlerinizden ruhunuza dolan bu ihtişam, bir taraftan, sizi hayran eder, diğer taraftan, ağır bir tazyik altında ezilirsiniz.

Üstünde iken büyüklüğünü göremediğiniz, ihtişamını kavrayamadığımız ulu dağın, ne mehabetli ne azametli bir nesne olduğunu ancak uzaktan görebilirsiniz. uzaktan anlayabilirsiniz.

Milletlerin hayatında da, bu dağ misaline benziyen dağ gibi hadiseler vardır: öyl vak'alar vardır ki zamanında,

ehemmiyeti, tesiri ve şumulü his olunmamıştır. Fakat işte o hadiseler, tarih boyunca bizden uzaklaştıkça daha mehip bir mahiyet alıyor, yüzlerce binlerce yıllık bir mazinin öte yanından bütün asırlara seslerini işittiriyorlar ve işittirmekte devam edeceklerdir.

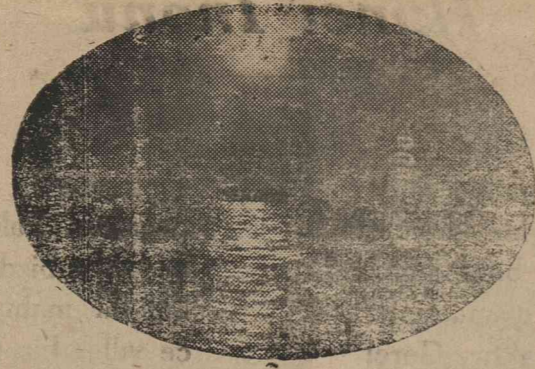
Bizim uzun tarihimiz, bu neviden (dağ-dev) hadiselerle dolu: gün olmuş, orta Asya'da geçit vermez bir dağın arasına sıkışmışız, bu nikbet, tarihe ergenekon gibi bir şehname armağan etmiş.

Zaman gelmiş: cahil ve mutaassıp bir papas zihniyeti, bütün bir Avrupayı muhayyel bir cennetin cazibesile çıldırtarak, dalgalar ve seller halinde Asya'ya saldırtmış, kum gibi sayısız, denizler gibi engin bir insan yığını, akur fırtınalar halinde, köpüre köpüre Anadolu'ya yayılmış, bu sele, kim nasıl dayanacak?

Fakat, acele yok, tarih işini bilir. Alparslan isimli bir şahın, Malazgirt adındaki kayasının üstünde, bu meşhur akını bekliyor. Manzara çok heyecan verici, çok azametli.. Ne olacak diye bekliyoruz. Kudurmuş beyaz köpüklerle yükseliyor, şahlanıyor, şahın kayası kaybolacak, parçalanacak sanıyoruz. Fakat, hayır, kaya, dimdik, yerindedir ve meşhur ordunun talihsiz başı, bu kayanın dibinde tuz buz olmuştur.

Gün olmuş: kinden, gayızdan ve nefretten yapılmış bir ihtiras kalesile karşılaşmışız. Gözümüzü kırpmamışız, sayımızı hesaplamamışız, inkânı düşünmemişiz ve saldırmışız. Bu saldırışın adına Sakarya demişiz, Dumlupınar demişiz ve İnönü demişiz..

Sanılır ki hilkat, kahramanlığa âşiktir ve Türk'ü bu aşkın ihtiyacile doğur-

KEMENÇE

—Sanatkâr dostum Dr. Asım Dirim'e—

Kemençe dile gelir usta parmaklarında,
Nağmeler gürül gürül akar pınarlar gibi.
Ne içli bir ahenk var o, çarpınan yayında,
Bir ilâhî sevgiye gönül salanlar gibi.

Sazına yoldaş olmuş tavır, eda, gür akış,
Sedefli kemençenin bağrında aşk ürperir.

Kim bilir hayaline hangi cezbeli bakış,
Hangi sevgili yüzü böyle enginlik verir.

Saz, bir şeyler söylemez o, duymıyan insana,
Bestelerin sihri bigâneler eremez.
Hilkat bu iç duyguyu verir lâyük olana,
Anlamıyan o bağdan, bir tek gonce deremez..
Yekta Karamustafa

İkinci İnönü

muştur. Tarih boyunca Türk'e felâket ve Türk'e saadet getiren her vak'a, kahramanlığımızı bir kere daha tesbit etmek için vücut bulmuş gibidir. Hâdiseler değişmiştir. Sebepler başka şekiller altında tecelli etmiştir. Fakat Tanrı vergisi olan yiğitliğimiz, daima aynı üstünlükte, daima aynı ilâhî ve dasitanî şekilde kalmıştır :

Yendiğimizi affetmişiz, tekrar yenelim diye... Yenilmişiz, fakat ye'se düşmemişiz : bir başka ufuktan, bir başka güneş halinde doğacağımıza inanımız olduğu için...

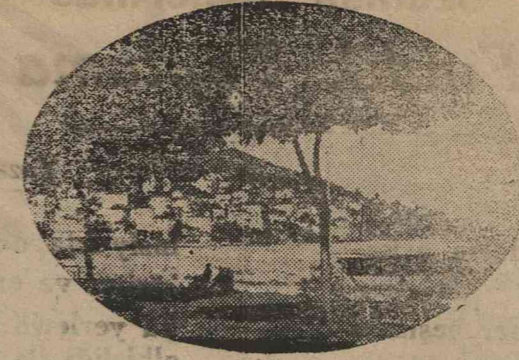
Son millî felâketimiz, Umumî Harp oldu; son millî saadetimizi ise İstiklâl savaşına borçluyuz. Bir'inden erkaz halinde bir vatan tevarüs ettik. Ötekinde, bu erkaz halindeki vatan; yeni, dipdiri

ve genç bir Cumhuriyete beşik oldu : bir inhidam, bir tekvin hazırladı.

İstiklâl harbi, Millî Mücadele... Ah bu ne şanlı bir destandır. Orada, fertlerin gösterdiği fedakârlıklar vardır : tek vak'a olarak bir millete, bir milletin tarihine şeref verir. Orada kitlelerin feragatini görürsünüz, bütün insanlığın alnını, en asil bir ikil ile süslemeğe kâfidir.

"İkinci İnönü", nü tarihe armağan eden, Ebedî Kahraman'ın ölüm günü, Türk Milletinin duygularını dile getirerek; Kahraman Atatürk, vatan sana minnettardır.. demişti. Türk Milleti bu gün, bu harareti ve nazik anda, yurdun her tarafında göğsünün en mübarek kuvveti ve kalbinin en derin minnetle bağırıyor: "İnönü! Vatan sana da minnettardır.."

Burhan Hanhan

ORDU

— Şehrine hitap —

Füsunkâr çehrenin hüsnü sevdası,
Beni de gönülden bağlasın ORDU!
Gel ey bu yerlerin nazlı Leylâsı!
Mecnunun dizinde ağlasın ORDU!

Ses versin rüzgârın yanık sesime,
Ortak olsun CİVİL sonsuz ye'sime,
MELET'in rahmedip son nefesime,
İçli mersiyeler söylesin ORDU!

Bu yerlerin yeşil mehtabı mısın?
Yoksa sen bir şiir kitabı mısın?
Avâre kalplerin mihrabı mısın?
Dil sana arzıhal eylesin ORDU!

Hüsnünden şiirler sezen aşık'ın,
Göz yaşı hâkine sızan aşık'ın,
Sazı kucağında gezen aşık'ın
BOZTEPE'n ahiyle çınlasın ORDU!

Ömrümde bir bahar başlasın şanlı,
Kalmasın yüreği böyle hicranlı,
Mavi sahilinde garip HAVZANLI,
Karadeniz gibi çağlasın ORDU!

Cem Havzanlı

Folklor:

Uzunisa Köylerinde Fındık Toplama

Yazan: *Feuzi Güvemli*

Güneş, doğudaki dağların arkasından yükselirken derelere doğru yayılmış ve yeşilin her çeşidini örtünmüş yamaçlarda altın ışıkların parıltılı akisleri başlar. Sırtları, vadileri kaplıyan fındık bahçelerinde, sanki, tekrar başhyan bir hayatın kılmıdanışı sezilir. Yapraklarda şebnemler, elmas kırıntıları gibidir.

Güneş, durmadan masmavi göğe yükseliyor; belli ki bu, sıcak bir ağustos gününün başlangıcıdır. İnekler, kömüçler (Manda) ve danalar çingiraklarını öttürerek patikalardan dere içlerine, yataklarında sınıldıyarak akan bu berrak suların kenarlarındaki otlaklara inmektedir. Ara sıra böğürmeleri dar vadilerde neşeli sesler halinde kayalara, ağaçlara çarparak yayılır.

Ağaçlıklar arasında saklı gibi duran dağınık köy evlerinin bacalarından tüten mavi dumanlar, dere içlerinden yükselen hafif sislere karışır.

Daha sonra, bellerinde kırmızı, mor peştemalları, başlarında mavi, beyaz yazmaları ile kadınların, kızların ve gür saçlarını kasketlerinin altına sığdıramıyan ceketsiz delikanlıların kollarında sepetler ve çuvalarla, türkü söyliyerek, böğürtlenli dar yollarda dizi dizi aktıkları görülür. Bunlar, fındık toplamağa giden amelelerdir. Evet, evde, tarlada, bağda, okulda ve savaşta, velhasıl, hayatın her safhasında, bir ülküye doğru, ftrî bir

insiyakla omuz omuza yürüyen Türk kadını ve erkeğidir bunlar. Bugün de, bu yerlerin öz ürünü olan fındığı yine elbirliği ile toplayacaklar.

İşte, fındık, Karadeniz kıyılarının o eşsiz güzelliğini taşıyan Uzunisa köylerinde, böyle lâtif bir dekor içinde toplanır.

Fındık toplamağa başlarken veya bittikten sonra tören yapılmaz. Ancak, toplamamın bir yasa kesinliğinde değişmeyen gelenekleri vardır ki, bu noktadan değer taşımaktadır. Şimdi, biz bu âdetleri tetkik edeceğiz:

Amelenin başında daima, bir "Dayıbaşı,, bulunur. Dayıbaşı amelenin verimli çalışabilmesi için gereken düzeni sağlar: malsahibine hesap verir. Bu işi rastgele birisi yapamaz, her muhitin belli başlı Dayıbaşılıları vardır.

Dayıbaşı, ameleyi bahçenin münasip bir yerinden işe başlatınca, amele kopardığı fındık potaklarını ya önlerine bağladıkları veya kulplarından tuttukları sepetlere doldururlar. Fındık ağaçları kısa boylu olduklarından dallar eğilerek toplanır.

Her 20—30 amelenin bir "çuvalcısı,, vardır. Çuvalcı, sepetlerde biriken potakları çuvalar ve harmana taşıyacak olan "katırcı,, ya teslim eder.

Amelenin işi ilerleyince, arkadan "Başakçı,, ların vazifesi başlar. Başakçı seçkin ameledir. Ve yine her 20—

(Devamı 8 inci sayfada)

Tekke edebiyatı mahsulleri:

Meçhul Bir Şâir ACİZİ

Murad Sükûtî Karaca

— Geçen sayıdan devam —

Zahirin mümün gösterür
İçi nifak ile dolu
Zehri cismini gösterür
Ağulu ilan görürüm

Gâh tasavvufun ince nağmelerini
fınıldar.

Gönülleri mesken kılan
Cüz'iyattan gülü diren
Ay tek zülmâtı gideren
Ruşen dilber cemalındır

Mihrin gönüllere salur
Tecellilen canım alur
Yeradılmış fena olur
Kalan dilber cemalındır
Sen sen hazır kamu yerde
Sensiz nefis olmaz erde
Götürüldü cümle perde
İyan dilber cemalındır

Perde gitti ıyan oldu
Sırrımız bi-nişan oldu
Kimse nişan verebilmez
Nişan dilber cemalındır

gel gör adem ne haldedir
Dünü günü vebaldedir
Maksudimiz cemaldedir
Viren dilber cemalındır

Bu Acizi'nin maksudi
Nâzırı hakipâyidir
Bu bapta hak olanı pâk
İden dilber cemalındır.

ve:

Sana yeter ne söz olur
Bu can-ü cismi göz olur
Seni görende yüz olur
Nigarâ yüzini görsem

Yüzün bağına ey dilber
Düşen bülbül olam onda
Yüzümden açıla güller
Nigarâ yüzini görsem

Seni gördim yüzün gül gül
Yüzün bağına men bülbül
Dahi bu göz hacet değül
Nigarâ yüzünü görsem

Gül açıldı mahi tâbân
Gözin aç yuhudan uyan
Olurum mest-ü şeyda men
Nigarâ yüzünü görsem

Mana savm-ü salât sen sen
Mana kevser firat sen sen
Mana kadr-ü berat sen sen
Nigarâ yüzünü görsem

Yüzün mushaftır ey dilber
Açup yüzünde ohurem
Ki ansız mana nokta yoh
Nigarâ yüzünü görsem

Acizi'nin şeriati, Tarikati ve Tasavvufu birbirile kaynaştırarak ince nağmeler yaratan bir varlık olduğunu görmekteyiz. Onun böyle üç unsuru birleştirerek terennüm eylemesi, bize Tekke edebiyatımızın ünlü şâiri Yunus Emre'yi hatırlatmaktadır. Belki, Acizi'nin de Yunus çağında yaşamış olması ihtimal dahilindedir. Onun elimizdeki yazıları da bize Yunus çağındaki Tekke edebiyatı mahsullerini düşündürmektedir.

Şâirin "Miraçname,, sinde Süleyman Dede'nin Mevlüdündeki ritmin sesleri duyulmaktadır. Acizi bu yazısında, Süleyman dede'nin kullandığı vezne baş vurmuş ve fakat bu konuyu ondan daha geniş ölçüde işlemiştir.

Bilhassa Allah'ın Peygamberle olan mükâlemesini derin bir mistik duyuşla ifade eylemektedir. Bu mükâlemeden alınan şu satırların, gönüllerimizde yarattığı heyecan Mevlütteki şürden

Uzunisa köylerinde Fındık toplama

Altıncı sayfanın devamı

30 amele için bir başakçı olup bunlar dallarda kalmış olan potakları bulurlar. Başakçı daima gündelikle çalışır.

Sıcak ağustos gününde su çok önemlidir. İş, yalnız susayan ameleye su yetiştirmek olan "sucu,, lar, amele-yi eğlendirmek ve şevkle çalıştırmak için de "türkücü,, ler vardır. Bazan, davul zurna ve kılarnet de çalınır. Köy türkülleri, bahçelerde şen sayhalar halinde yükselir.

Öğle yemeği molasında, amelenin beraber getirdikleri sepetleri, çıkımları açarak, fındık ağaçlarının serin gölgesinde yer yer çevrenip yemekleri-

ni büyük bir iştah ile atıştırmaları imrenilecek şeydir. Bir saat kadar da çayırlara uzanılır. Sonra tekrar işbaşı.

Akşam, batıda dulan güneş ortalığı serin ve lezzetli bir havaya terkeder. Yine aynı güzel, fakat bu sefer mat renklere bulanmış olan dekor: sırtlarda, bayırlarda koyulaşan yeşillik.. İneklerin böğürmeleri, çingirak sesleri., Vadilerde çınlayan türküler.. Dik ve çevik adımlarla dar yollarda evlerine dönen insan dizileri.. Bacalardan, gittikçe kararın göğe doğru yükselen o mesut dumanlar...

Fevzi Güvemli

Âcizî

Yedinci sayfanın devamı

hiç te aşağı değildir.

Hak tealâ bir nida etti o dem
Ey habibim sen mana gel gel bu dem
Ben sana üste didârım vereyim
Öz nurime seni yekrek edeyim
Vir salâvât mustafaya sen bu dem
Gördü açuğ kapular yettuğı dem
Destur oldu kim içertüye gire
Ol mubarek yüzi persesiz göre
Ol melâyikler salâvât getirür
Hak tealâ kudretile buyurur
Hak dediki Mustafaya merhaba
Armağan didi ne getürdin mana
Resul ider sen kerim sen hem rahim
Dinle sana arzihalim söyleyim
Ümmetim yazzuklarını devşirmişem
Hazretina rahmet uma gelmişem
Rahmetinden bunlara kıl gel medet
Yohsa kalurlar günehte ta ebet
Hak özü fereştelere söyledi
Size çohtan munu itmiştim didi
Yaradılmıştan munu kıldım güzin
Muna talim itmişem islâmu din

Yüz min ilik yolu koyup gedi ol
Göklerimde çok acâyip gördi ol

Hiç birine kılmadı ol iltifat
Cümle mahlukat bunun katında mat
Haylı vakit men size dedim munu
Mana getürmüş yazuğ armağanu

Sualine bu cevabı söyledim
Rahmetimle men oları toyladım
Bir hitap etti hüdaveti cihan
Didiki ey bergüzini ins-ü can

Rahmet ettim men olara yâ resul
Her ne kim sözün ise kıldım kabul

Şairin miraçnamesi çok uzundur.
Sayfalarımızı düşünerek buraya hep-sini alamadık. Tamamını (Aksaraylı şâirler) adıyla hazırlamakta olduğumuz kitabımızda neşredeceğiz.

Sevgili Anadolumuz, meçhul asker diyanı olduğu kadar da, meçhul şâirler diyarıdır. Onun güzel bağrında kimbilir ne kadar Aciziler gömülü!

Murad Sükûti Karaca

ÜLKÜ'ye Cevap

Halkevi Dergilerinin vazifeleri

— Yeni Kültürü değil —
Millî Kültürü yaymaktır

SADRI US

Millî kültür sahasında üzerimize düşen vazifeyi - kudretimiz nisbetinde - yapabilmek için maddî ve manevî bir çok fedakârlıkların mahsulü olarak çıkardığımız mecmuamızın birinci sayısı, memlekette büyük bir alâka ile karşılandı. Burada kendilerini saygı ile

andığım memleketin salâhiyetli büyüklere ve salâhiyetli kalem sahiplerinden aldığımız takdir ve tebrik mektupları ile gençliğin samimî ve heyecanlı alâkası, bunun canlı ve çok güzel bir delilidir.

Ülkü Mecmuası'nın 59 uncu sayısını karıştırırken "Dergiler arasında,, sütununda mecmua hakkında yazılan bir yazı gözüme ilişti. Altında, bu sütunda ilk defa görülen ve bana yabancı olmıyan bir imzayı taşıyan bu yazıyı dikkatle okumağa başladım. Zahirten mecmuamızın derin bir tetkikten geçirilmiş olduğu zannını verdirecek bir tenkit yapılmıştı. Fakat yazıyı inceleyince, yapılan bu tenkidin bir esasa dayanmadığını ve sadece sütun doldurmak gayesini istihdaf ettiğini gördüm.

Burada, yapılan tenkidi aynen alırken şöyle numaralyabiliriz:

1— Sadri Us tarafından, çok umumî mahiyette yazılan başyazıda Ziya Gök-

alp'a önem verilmekte, onun her fikrini bir nas telâkki eden Cumhuriyetçi okumuşların başarıları üzerinde durulmaktadır.

2—Hür düşünce için daima bir tehlike olan "nas,, ların, Ziya Gökalp'ın fikirlerinden nasıl geldiği, onun fikirleri-

nin birer nas olarak kabulü açıklanmağa mühtaç bir meseledir.

3— Çünkü her ne şekilde olursa olsun, nasların çok defa ilerlemeden çok, hür düşünceyi körleterek gerilik âmili olduğu görülmüştür.

4— Yazı "Tanrı Türk'ü yaşatsın!,, cümlesi ile bitmektedir. Daha çok Orta

çağa yaraşan bu ifade, yeni kültürü yayacak bir Halkevi Dergisinde yer almalıdır.

5— Memleket Kriminolojisi adlı yazıyı yazan M. Ali Sebük'ün bu denemeyi, daha etraflı olarak anlatması faydalı olacaktır.

* *

Sayın münekkit;

Evvelâ- her fikre olduğu gibi - yüksek fikirlerinize de hürmet ettiğimi işaret edeyim. Verecek olduğum cevapta yanılmamak için fikirlerinizi tamamen kavramağa çalıştım. Bunu temin için de, fikirlerinizi belirtebilmek gayesile, müsaa-

FİKİR

O fikir midir ki, tek başınayken,
İrkilir çatılan kaşlar önünde!
Sinerek, saporak, durarak gider
Gayz ile atılan taşlar önünde.

Hakikat dört nala çıkmaz akına,
Tatlı bir gülüşle gelir yakına.
O zaman sokulur kılıçlar kına,
O zaman iğilir başlar önünde...

Orhan Seyfi ORHON
(Çınaraltı)

denizi istihâl etmeden yazınıza bazı noktalama işaretlerini koymak zaruretini duydum. Bu hareketimi bir küstahlık veyahut bu çerçeveyi aşan bir cür'etkârlık olarak kabul buyurmamanızı bilhassa rica edeceğim.

1— Cevabıma başlarken "nas,, kelimesinin ifade ettiği mânâyı çözmek mecburiyeti karşısında bulunduğumu şüphesiz takdir buyurursunuz. Bu düşünce ile nas kelimesinin "muhakeme ve münakaşasına lüzum görülmiyecek kadar açık,, mânâsında bulunduğunu hatırlatmak isterim. Bu kelimenin, mevzuumuzdaki kullanılışının Gökalp'ın fikirlerine aidiyeti dolayısıyla de bundan istihraç edilecek mânânın "Gökalp'ın fikirlerinin muhakeme ve münakaşasına lüzum görülmiyecek kadar açık olduğu,, dur. Arapça olan bu kelimenin mânâsını bilmeden kaleme sarılmanız, bana, yeni yetişmeğe çalışan iştihalı bir genç olduğunuz hükümünü verdiriyor.

Nas kelimesinin taşıdığı mânâyı henüz kavrayamadığınıza göre ikinci ve üçüncü maddelerdeki fikir ve hükümlerinizin yerinde olmadığını, binaenaleyh burada size cevap vermek lüzumu kalmadığını şüphesiz siz de takdir buyurursunuz.

2— Yalnız burada, Durkham'ı mü-talea eden Ziya Gökalp'ın, garbın fikir ve felsefesinden ilham aldığını (fakat dikkat buyuruyor musunuz, kabul ettiği demiyorum) ve aldığı bu ilhamla gereken fikirleri bizim milli göreneklerimizle kaynaştırabilecek bir kalıba soktuğunu, bununla beraber Millî Harsın yanı başında bir de Tehzip yarattığını hatırlatırsam belki dimağınızda kıvrılan istifhamı biraz gevşetmiş olurum.

Gökalp'ın, şimdiye kadar müteaddit defalar okuduğunuza emin bulunduğum Vatan, Lisan, Köy ve Aile manzumelelerini bir kere daha lütfen tetkik buyurmanızı ve - tahminime göre, sizin henüz dünyaya geldiğiniz günlerde yazılmış olan - bu yazılardaki fikirleri, senni seba-

vetinize rasthyan tarihlerde başlamış olan Millî İnkilâpla ve bu inkilâbın bünyesi ile karşılaştırmanızı bir kere daha rica edeceğim. Şüphesiz ki tetkikinizde, zaman ve zeminin gözönünde tutulması birinci plânı teşkil edecektir. Bu takdirde istifhamın büyük bir kısmı daha çözülmüş olacaktır kanaatindeyim.

3— Burada en mühim noktaya temas edeceğim. Kültür kelimesi, Türkçemizde ayrı ayrı iki mânâyı karşılık olarak kullanılmaktadır. Bunlardan birisi hars, diğeri bilgi anlamındadır. Yeni kültürün yani bilginin kökü yüksek ilim müesseselerinde ve muhitinde; milli kültürün kaynağı ise mâşerî vicdanda, halkın gönlündedir. Bu sebeple yeni kültürü gerek eserlerle gerek mecmualarile yaymak, ilim muhitine düşen vazifedir. Mevzularını daha çok muhitinden alan Halk-evi dergilerinin vazifeleri ise, telâkki buyurduğunuz gibi yeni kültürü değil, millî kültürü yaymaktır.

"Tanrı Türk'ü yaşatsın!,, cümlesinin daha çok "Orta çağa yaraşan bir ifade,, olduğunu yazıyorsunuz. Orta çağa yaraşan bir fikir, bir felsefe veya bir teleki olabilir. Fakat bunların yanında, orta çağa yaraşan ayrı bir de ifade bulunduğundan haberdar değildim. Aceba bu, hangi müsbet ilmin hangi bölümünü alâkalandırmaktadır?. Af buyurun, bu sözünüzle neyi belirtmek istediğinizi anlıyamadım?

Ellerinizdeki okuma kitaplarını bir kere daha tetkik nazarınızdan geçirecek olursanız, orta çağa yaraştığını ileri sürerek arzu etmediğiniz bu ifadeyi, her sene müteaddit defalar kendinizin de tekrarladığınızı ve bir o kadar gence de tekrarlattığınızı göreceksiniz. Belki, her gün Sanat Okulunda dinlediğiniz o keser, torna ve makine sesleri, bu gür sesi duymanıza mani olmuş ve - sizce orta çağa yaraştığından arzu edilmeyen - bu ifadeyi size tekrarlatmıştır.

Şeziler :

Tenkrit ve Tenkitçi

Doğan Köymen

Bizde tenkrit, maalesef bir metod tanımiyor; âdil bir sistem kurup onun ilmî ve ahlâkî otoritesine hürmet etmek asaletini gösteremiyor.

Tenkritçi; ya taraf gözetiyor, ya hislerin kör akışına kapılıyor, ya menfaatin kölesi, batıl ihtirasların kurbanı oluyor.. Veya büyüklük, âlimlik sevdası güdüyor. Tenkritçi, bu kendini beğenme bataklığına saplanıp kaldıkça, cemiyetin şuurundan yükselen (aksi sedayı) duyuyacaktır.

Tenkrit kolay, yapmak güçtür, diye bir söz vardır. Ben şahsan bunun doğruluğuna inanmıyorum. Tenkrit kolay olduğu zaman gevezelik çoğalacak, fikirler değil, hisler, ihtiraslar konuşacak, çatışıp kavgalaşacak, topluluğun huzuru nankör saygısızlıklarla bozulacaktır. Ten-

Bu hale nâzaran, ifade edilmek istenen bir milli dileği tenkrit etmek veya darbalamak, eğer modern hayatın icaplarından ise, yalnız milli göreneklerine ve milli varlığının icaplarına bağlanan beni, kavrayışsızlığımıza bağışlayın?!

Bu dilek, çağın değil, taşınan duygunun ifadesidir. Şunu bilelim ki Türk'ün bu asil heyecanını, samimî dileğini ve bu gür sesini haykırmak için milli kültürü yayacak olan Halkevi Dergilerinden daha mükemmel bir yer yoktur ve olamaz.

4— Yıllarını Avrupa'da tetkiklere bağlayan ve memleketimizde Kriminoloji sahasında ilk ve muvaffak eseri veren ve bu eserile aylarca memleket ve bilhassa İstanbul matbuatını meşgul eden M. Ali Sebük'ün henüz sona ermiyen bu yazısının devamını beklemeden bu sahada da kalem oynatmak hususunda lüzumsuz bir isticâl gösterdiniz.

kit kolay değil, dünya işlerinin belki en çetindir. Çünkü bir iş, bir eser, bir sistem veya doktrin tenkrit edilirken;

a) O mesele hakkında köklü ve kuvvetli bilgiye sahip olmak,

b) Şuurlu bir düşünce ve muhakeme kudretine malik bulunmak, terkip ve tahlillerde ele alınan mevzuun mahiyetini ve unsurlarını hakkiyle tanımak,

c) Tarafsız, sabırlı ve derin bir müşahede kudret ve kabiliyeti göstermek,

d) Nihayet, sağlam bir ruh ve karakter taşımak ve hiçbir itimle sarsılmamak...

Gibi esash meziyetlerin, tenkritçide vücut bulması şarttır. Aksi halde tenkritçi "kaş yapayım derken göz çıkaracaktır.."

Doğan Köymen

Fazla mesainiz dolayısıyla herhalde bunu takibetmek fırsatını bulamadınız.

Tabirimi ve cür'etimi hoş görün, çizmeyi biraz aşmış olduğunuzu hatırlatmaklığımıza bilmem müsaade buyurulur mu?.

*
*
*

Sayın münekkit Süleyman Kazmaz; Memleket büyüklerinin ve selâhiyetli kalem sahiplerinin bu takdir ve tebrikleri yanında, kapağında da yazılı olduğu gibi, yeni kültür değil, Millî Kültür Dergisi olan Ülkü'de bu şekilde bir yazınızı okumak istemezdim. Oldu. Fakat "Dergiler arasında,, ilk defa görülen bu yazınızdaki lüzumsuz, mânâsız ve çürük tenkritlerinize rağmen arkadaşımız Sıtkı Can'ın şiiri hakkında yazdığımız iki satırcık yazı bizleri müteselli etti. Anladık ki Hocanıza olsun dil uzatmıyacak kadar kadirşinasmışsınız..

SADRI US

Ziya Gökalp

(Aziz ruhuna)

Bir nur ki doğuyorken bütün ihtişamıyla,
Sunar, gariplik çöken ruhlara binbir şifa.
Bir nur ki yaşıyorken içimde tamamiyle,
Vecdile iman edip buldum gönlüme vefa.

(Ziya) sını aşkla yanan hâlâ ufkumda benim;
Bir umman kadar derin, bir (Gök) kadar enginsin.
Bir (Alp) sını ki önünde ben de dize gelenim;
Sen feragat timsali, ülküsün, mefkûresin.

Kızılma'ya koştun, olup Türklüğe kurban;
İlâhî nefes gibi dolaştın diyar diyar;
Mefkûremin ufkunda ebediyyen parla, yan;
Elbet bu Ergenekon gelecek ırkıma dar.

Ceddimin haşmetini gözlerimde sen yaktın;
Türk'e Türk'ü tanıttın; dönmez yolundan geri.
Yücelirken Allaha neden bizi bıraktın?
Gönlüm sana tapıyor Türklüğün Peygamberi...

A. Orhan Arıtan

Telkikler:

Mehmet Rifat Ataoğlu

Sıtkı Can

Ordu'lu olup da onu tanımayan, bilmeyen, ondan feyiz almıyan yok gibidir. Güzel Sanatlar'ın hemen her kolunda bir üstünlük gösteren bu müstesna yaradılışlı zekâ, Ordu İli kültür tarihinde ön safta yer alanlar arasındadır. Hattat; kakmacı, ressam, musikişinas, şair, muallim... M. Ataoğlu, eşine az rastlanır bir kıymetti. Ölüm denilen kasırga, meyvası çeşitli bu feyizli ağacı yere serdiği gün Ordu halkı büyük bir sanatkârını, Ordu gençliği değerli bir öğretmenini kaybetmişti. Her parmağında bir güzellik saklı böyle bir elin toprak oluşu ne kadar hazin!

O, bir çok ünlülerle yarışacak çapta bir hattattı. Eski yazının rık'a, sülüs, divani, gibi bölümlerinde hayranlığımızı çekecek kadar üstattı. Bazı evlerimizin odalarını süsleyen levhaları onun tılsımlı elinin birer şahididirler. Bu alanda sivrilenler arasında ismi geçmiyorsa buna muhit ve tevazuu engel olmuştur.

İyi bir kakmacı idi. Altınla işlediği bir bastonu en Büyüğümüze armağan etmiş ve iltifatlarına mazhar olmuşlardı. Tezhipçilik onun elinde yürüyen bir âydınlıktı.

Fırçasına da hâkimdi. Ne canlı tablolar yaratmış, ne portreler çizmiştir. Küçük dükkânı o devir gençliğinin bir aşiyani gibi idi. Yanına uğramadan içimiz rahat etmez, onu görmeden duramazdık. O, gençliği, büyüleyen bir kuvvet, tophyan bir mühraktı. Ölümüyle bu yuva dağılıverdi.

Parmakları, fırça ve kalemden başka mızrap tutmasını da biliyordu. Bağlamayı dile getiren Ataoğlu; o devir saz âlemlerinin bir neşesi idi. Hayatının son yıllarına doğru tambura heves etmiş, bun-

da da muvaffak olmuştu. Ara sıra çarlar, dinlerdik. Bizi kendisine çeken kuvvet biraz da bu sazdı.

Şiire de meraklı idi. Yazılarında halk şairlerimizin edası sezilmektedir. Şiirlerini "Gönül Meyvası" adıyla toplamışsa da neşredememiştir. Bu meyvaların çoğu kemale ermiş gibi. Boğazımıza tkanıp kalmıyor, tatlı bir eriyişle gönüllere yayılıyor.

Geçer günler, geçer yıllar içimde nice derdim var,
Gönülde ateş-i hicran, dilimde ah u serdim var.
Siyah saçlar, yeşil közler beni mahv u harap etti,
Bilemem kendimi kendim, ne âlem var, ne kendim var.

Senin ruh-ı lâtifinle o nispet müpte'âyım kim
Beni senden bâna çeken manevî bir kemendim var.
Nolurdu iltifat etsen Rif'at'ı gamküsarına
Acı bu halime zira acı, yeter artık halim var.

Sofiyane bir başka yazısı:

Bize bahsetmeyin o âlemlerden
Biz çoktan onlardan geçenlerdeniz
Bağ-ı muhabbetten, gonca güllerden
Ezelden onları derenlerdeniz.

Leb-i cânânedan nuş ettik canı,
Bezm-i elest göreük cümle cihanı,
Bir mahbup uğruna veririz canı,
Gizlice bu yoldan gidenlerdeniz.

Bu iki parçada aksak taraflar yok değil. Noksanlılık mı? Hayır. Sazşairlerimizin çoğunda bu kusurlar yok mu?

O, kendi kendine yetişen bir kabiliyetti. Rüştüye'yi bitirdikten sonra okusa, üstat ellerden feyiz alsaydı kimbilir ne bedialar, ne şah eserler yaratacaktı.

Ataoğlu her şeyden önce iyi bir muallimdi. Ordu İdadisi'nde, Ordu Kız Muallim mektebinde, Ortaokulda yıllarca resim öğretmenliği yapmış, sayısız talebe yetiştirmiştir. 1885 de doğup 8-1-937 yılında aramızdan ayrılan Ataoğlu'nun tabutu gençliğin omuzlarında ve göz yaşları arasında ebedi istirahatgâhına götürülürken duyduğumuz acı sonsuzdu, bugün de öyledir. Aziz hocam, unutulmadın, unutulmayacaksın. S. Can

Hukukçu gözü ile:

Memleket Kriminolojisi "Mücrimlerin Kültür Seviyesi,"

Yazan:

Mehmet Ali Sebük
Ordu C. Müddeiumumisi

Cürmün ferdi sebep ve âmilleri arasında tahsil ve bilginin rolu oldukça mühim bir mevki işgal etmektedir. Evvelâ hâkimin huzuruna, bilahare hapishaneye getirilen mücrimlerin manevî seviyeleri hakkında bir çok tetkikat icra edilmiştir.

Umumiyet itibarile mücrimlerin, kültür seviyesi bakımından, zayıf oldukları görülmüştür. Bu yüzden birçok müellifler, cürmü önlemek için, cemiyette tahsil görenlerin miktarını artırmak icap edeceğini ileri sürüyorlar. Fakat kriminolojik araştırmalar, sadece okuma yazma öğrenmenin cürüm işlemeğe mani olmadığını göstermiştir.

Ziyaret ettiğim birçok Avrupa hapishanelerindeki mahkûmların kültür seviyeleri üzerinde bilhassa durdum. Hemen cümlesinin, hiç olmazsa ilk mektep tahsili gördüklerini ve okuma yazma bildiklerini gördüm. Ve cahil tek mahkûma rastgelmedim. Şayet okuma yazma veya ilk mektep tahsili, cürmü önlemek için kâfi gelseydi, bu kabil insanların hapishaneye düşmemesi icap ederdi. Şu hale göre, insanları anormal hareketlerden ve kanunun hudutları dışına çıkmaktan alıkoyan şey, sadece okuma yazma öğreten bir mektep tahsili değildir.

İnsanları cürüm sahası içine girmekten meneden şey, daha ziyade onların düşünce ve melekeli kabiliyetlerini inkişaf ve şahsiyetlerini tekemmül ettiren esaslî bir tahsil ve terbiyedir. Hayat tecrübesi ile de desteklenen böyle kuvvetli bir tahsil, insanlara sağlam bir

karakter verir. İşte bu bükülmiyen karakter, fertleri, ahlak ve hukuk kaidelerine karşı hürmetkâr kılar ve her türlü ahvalde kendi iradelerine hakim olmalarını temin eder.

Fransız mütefekkirlerinden Joubert'in dediği gibi, tam bilgi insanı allaha yaklaştırır, yarım yamalak malumat ise, onu Allahtan uzaklaştırır.

Hiç şüphesiz ki Allaha yaklaştıran bilgi insanı, memnu olan fiilleri işlemekten alıkoyar. Yarım yamalak malumat ise şahsiyet ve karakterin teşekkülünü temin edemeyeceğinden dolayı, insanı cürüm sahasının içine atar. İşte hapishanelerde manen yükselmiş insanlara tesadüf edilmemesi sebebi bundan ibarettir.

Bugünkü ceza infazının gayesi ıslah ve terbiyedir. Hapishaneye düşen bir mahkûmu terbiye ve ıslah etmek ise, ancak onun kültür seviyesini yükseltmekle kabil olur.

Her millet bu ıslah ve terbiye gayesine erişmek için kendisine uygun bir sistem kullanmaktadır. Bu işte, hapishanedeki tahsilin büyük rolü olduğu şüphesizdir.

Gezdiğim Avrupa hapishanelerinin hepsinde, bir öğretmen kadrosunun mevcut olduğunu gördüm. Bu kadro, mahkûmların manevî seviyesini yükseltmek ve onları terbiye ederek icap eden bilgileri vermek hususunda faaliyet göstermektedir.

Bu meyanda Fransa hapishanelerinden bir kısmının müdürleri, aynı müessesenin sabık öğretmenlerinden mü-

Terbiye:

Aile ve Okul'da Disiplin

HALİL GORPINAR
Ordu İlköğretim Müfettişi

Dikkat edersek en münevver babalardan cahillere, eskilerden yenilere kadar hemen herkes bugünkü gençlik ve okulun disiplinsizliğinden şikâyetçidirler. İş bununla da kalmaz, aile ve okul içindekiler de gene şikâyetçidirler. İlk ve Orta Okullarda bir çok öğretmenlerle görüştim. Ailelerle dertleştim. Çocuklarını saygısız ve sebatsız olduklarından, vazife ve mesu-

teşekkildir. Uzun seneler muallimlik ettiği bir hapisanenin müdürlüğüne getirilenler, terbiye sahasındaki geniş tecrübelerinin meyvelerini çabuk alırlar.

Fransanın en büyük ve yeni hapisanesi olan "Les Fresnes,"ta bu günkü müdürü M. Farge, aynı müessesenin öğretmeni idi. Bana hapisaneyi gezdirmek ve onun teşkilâtı ile idaresi hakkında istediğim malumatı vermek hususunda gösterdiği büyük kabiliyete hayran kaldım. Sanki ailesi efradındanmış gibi, her mahkûm ile ayrı ayrı meşguldü. Mahkûmlarla görüştim. Hepsi kendisinden memnundu. Vazifesindeki bu muvaffakiyeti, öğretmenlik ile geçen uzun günlerinin tecrübesine borçlu olduğunu söylemişti.

Maalesef bizim hapishanelerimizde henüz resmî bir öğretmen kadrosu mevcut değildir. Bu yüzden, ceza infazında esas olan terbiye ve ıslah gayesinin tehakkuku müşkül görünüyor. Zira hapishanelerimizdeki mahkûmlardan takriben %90 ı cahildir.

Meselâ Ordu merkez hapisanesinde yüksek tahsil gören 1, orta tahsil gören 7 ve ilk tahsil gören de 3 kişiden ibarettir. Vasatî mahkûm ve mevkuf adedi 200 olduğuna göre, mektepte okumuş olanların adedi cahillere na-

liyet hissi taşımaz, fakat numara almak için her tedbiri kendi menfaatına uydurmuş çalışır, kendi çalışmasına değil başkalarının yardımına güvendiklerinden şikâyet ediyorlar. Çocuklarımızı biz de tetkik edince aşağı yukarı bu hareketleri görüyoruz. Demek ki okul ve ailede disiplin meselesinde bozukluk var. Fakat en büyük hatâ bu işe herkesin rastgele teşhis koy-

zaran %5 tir. Bu netice, hiç şüphesiz ki parlak değildir.

Cahil olan bu büyük kütleyi okutmak için halk evimizin ve maarif idaresinin yardımlarına mühtacız. Bu husustaki teşebbüslerimi iyi karşılayan Halkevi reisi Dt. Y. Karamustafa, bize en muktedir öğretmenlerden birini tahsis etti. Fakat bu kıymetli ve hamiyetli öğretmen, resmî vazife saatları haricinde kalan pek az vaktini hapisaneye verebiliyor. Ve adeta hiç devam edemiyor. Maarif müdürümüz de, bir terbiyeciyeye yakışan alâkasile, bu ihtiyacımızın üzerinde durdu. Fakat okullardaki faaliyet mevsiminin devamı hasebile bu alâka, fiilî sahadaki tesirini gösteremedi.

Okuma yazmağı iyi öğrenmiş olan bir hapisanedeki mahkûmların ruhlarına tesir etmek imkânları kolaylaşır. Kitap, bu hususta pek iyi bir vasitadır. Mahkûmların işine yarıyabilecek evsafı hazir kitaplar, Avrupa hapishanelerinde tasnif edilmiştir. Orada her hapisanenin, bu kabil eserlerle dolu bir kütüphanesi vardır. Zira hapisanede kitap, ekmekten daha ön plânda gelir.

Devamı gelecek sayımızda

masıdır. Nasıl ki hastalıktan anlamayan bazı koca karılar bir hastaya bazan gülünecek bazan da ağlanacak kadar çeşitli ve garip teşhisler korlarsa disiplin meselesinde de öyle olmuştur. Hatta bu mesele bazan gazete sütunlarında yer alarak hür disipline ve yeni terbiye esaslarına hücum edilerek bir takım indi fikirler yürütüldüğünü gördük. Artık esas olan hasta (çocuk) âdeta unutulmuştur. Herkes hastalıkla uğraşiyor. Bunlardan bir kısmı çocuğa fazla hürriyet vermek hatadır, onların mantığı kuvvetli değildir, çocuğun iradesi geniş olmamalı, çocuk yalnız başkalarının idareleri altında olmalıdır. Yani onların hürriyetine mani olmalı, muhalefet ederse ceza vermelidir, diyorlar.

Evet. İlk bakışta hürriyet inzibata, inzibat hürriyete muhalif gibi görünürse de disiplinin mevcudiyeti için hürriyet zaruridir. Çünkü: Hürriyet olmıyan yerde ne sevgi ve ne de saygı olur. Sevgi ve saygının olmadığı yerde de hakikî disiplin olmaz. Disiplin ile hürriyeti ayrı ayrı farzederek yani çocukların iradelerini kendi iradelerimiz altına alırsak ya mahkûm veya isyankâr olacaklardır. Halbuki biz, çocuğun ne asi ve ne de korkak ve silik bir mahluk olmasını değil, cemiyet içinde bir şahsiyet sahibi olmasını istiyoruz. Zaten keyfi bir idarenin hüküm sürdüğü yerde içten gelen hür bir disiplin olamaz. Okul ve aile çocuğu hesaba katıp onun ihtiyaç, istek ve hususiyetlerini gözönünde bulundurmadan yalnız kendi hukukunu ona tanıttırma kalkarsa elbette iyi bir disiplin kuramaz. Çocuğa bir çok şeyler yükletilmiştir. Bir takım şeyler menedilmiştir. Fakat bunların niçin yapıldığı hakkında genç hiç şurulanırılıp aydınlatılmamıştır. Okul, öğretmen ve aile yalnız emreder ve

bir takım cezalarla emirlerinin yerine getirilmesini isterler.

Halbuki bugünkü mektep ve cemiyet dünkü mektep ve cemiyet gibi bir takım keyfi idare ve emirle gençlerden körükörüne bir itaat istiyerek onları pasif bırakmamalı. Bugünün gencine hür ve mesul bir millet ferdi olarak faal ve içten bir terbiye vermek imkânını duymalıdır.

Bugün okul ve ailede disiplinin iyi olmadığıın sebeplerinden biri zanedildiği gibi maddî cezanın olmadığından değil, eski korkuya müstenit inzibatın tamamen yıkılıp yerine vazife ve mesuliyet suurunu taşıyan hür bir disiplin konmadığındandır.

Bütün cemiyet ve tabiatında bir nizam ve aheak mevcut olduğu ve herkesin vazifesini muntazaman yapabilmesi için disiplinin lâzım olduğu, hemen her devirde ve herkes tarafından anlaşılma ile beraber disiplinin şekli her devirde aynı mânâda anlaşılmalıdır.

Hemen bütün orta zaman dinlerinde disiplin bir emir ve nebi şeklindedir. Bunlara dünya ve ahirette bir takım müeyyideler konmuştur. İslâmiyeti kabulden sonra bu telâkki bizde de hâkim olmuştur. "Kızımı dövmiyen dizini döger," "dayak cennetten çıkmıştır," gibi sözler bunu gösterir. Bunun içindir ki dayak bizde de yakın zamana kadar mühim bir terbiye ve disiplin vasıtası telâkki edilmiş, aile, ordu ve okulda uzun müddet hüküm sürmüştür.

Orta zaman için belki iyi sayılan bu inzibat şeklinin bugünkü cemiyete bilhassa Türkiye Cumhuriyetine hür ve demokrat insanlar yetiştirecek olan aile ve okullarımızda aslâ yer verilemez.

Her ne şekilde olursa olsun suçu yalnız çocuğa yükletmek doğru olmaz.

Bunun yanında bir takım daha suç ortakları ararsak ekseriya çocuğun masumiyeti bile meydana çıkar. Mesele; veraset ve muhitin insan, bilhassa insan yavrusu üzerindeki büyük tesirini kimse inkâr edemez. Çocuk aileden bir takım fena şeylere tevarüs etmiştir, veya muhitin menfi tesirleri altında kalmıştır. Kısaca bir takım kötü şeylerle malûldür. Kör, sağır, dilsiz bir çocuğa neden görmüyor, neden işitmiyor ve neden konuşmuyorsun diye çıkışmıyoruz da, sınırları bozuk, ruhî durumu geri olan bir çocuğa, daha doğrusu hastaya neden kabahat bularak ondan elinde olmıyan şeyler istiyoruz? Bir tifolu hastanın sayıklamaları ile ruhan hasta bir çocuğun yaptıkları arasında ne fark var? Demekki disiplin işinde görünüşe aldarak hüküm vermeden o suçu işleten sebepleri aramalı ve yalnız çocuğu mesul tutmamalıdır.

Çocuğun en mühim suç ortaklarından biri de ailedir. Ebeveyn çocuklarını ya çok sıkışmış veya fazla şımartmıştır. Bu da çocuğun terbiyesi üzerinde âmîl olmuştur. Çocuk ya çok vesveseli annelerin elinde renksiz büyümüş veya sert bir terbiye tesirinde kalmıştır. Halkın kısaca "dul kadın çocuğu," diye vasıflandırdıkları tipler bunlardandır. (Bilhassa bunda harplerin de rolü olmuştur).

Şunu da itiraf etmek lâzımdır ki hemen bütün dünyada ailenin manevî bünyesi de sarsılmıştır. Bir takım iktisadî ve içfimaî zaruretler dünkü yuvanın ahengini bozmuştur. Böyle bir ailede çocuk bir yük olduğundan icap eden bakım ve ilgiyi göremediğinden kendine kucak açan sokağın çocuğu olmaktadır. Çocuk ve terbiye namına hiç bir kontrole tabi tutulmıyan bu sokakta sinema, oyun ve eğlence yerleri, kahveler bir sürü menfi tesirler bırakmaktadır. Daha amiyane bir ta-

birle çocuk buralarda ayak takımının tesiri altındadır.

İşte gerek ailenin ve gerek muhitin tesirile çok kere farkında bile olmadan çocuk bozulmakta neticede aile ve okul otoritesini çok kere hiçe saymaktadır.

Diğer bir mesele: Çocuk disiplini büyüklerdeki şekli ile bilemez. O mümkün ile mahali birbirinden ayırmaz. Ona her şey kâdine ram olacak gibi görünür. İstek ve arzularına karşı insanların ve eşyanın mukavemetine tahammül edemez. Hiddetlenir. Ekseriya nefesine hâkim olamaz. İstedğini yapmak ve yaptırmak ister. Halbuki biz irade ve nefesine hâkim olmasını istiyoruz. İşte burada büyük bir mesele ve müşkülâtia karşılaşıyoruz. Bu meseleyi çözüp müşkülü yenmek için çocuk ruhunu ve onun tabiatını bilmek zarureti doğuyor. Nasıl hareket edelim ki çocuğu dahilen inkişaf ettirelim Yani bizim istiyecelerimizi çocuk kendi de istesin.

Dikkat edersek çocuk da iptidai insanlar gibi göreneğe çok bağlıdır. Alıştığı şeyin kolay kolay haricine çıkmak istemez. Bu vasıflarından onları intizama alıştırmak ve intizamı sevdirmek hususunda istifade edebiliriz. Çocuk telkine de çok müsaittir. Bu sayede etrafını çeviren manevî kuvvetler hakkında ona ilk intibağı da verebiliriz.

Çocuğun taklit ve oyun meyillerinden de gene disipline faydalanmak daima mümkündür.

Hasılı: Aile, okul ve memleket çocuğu "genci," iyi tanırsın onun hususiyet ve ihtiyaçlarını gözönünde tutarak onu kendi kendini idareye alıştırsa bugünkü gördüğümüz bir çok kusurlarla beraber aile ve okullarda görülen disiplin hâdiseleri de kendiliğinden düzelir.

Ziraat:

Soya Fasulyasının Vilâyetimizdeki ziraî ehemmiyeti

Ziya Ekinci

Köylülerimizin Çorum Fasulyası dedikleri nebatın esas adı SOYA'dır. Anavatanı Çin ve Japonya olan bu mahsul Avrupaya ve diğer yerlere buralardan yayılmıştır.

Vilâyetimizde Soya ekimi ilk defa birinci cihan harbi içinde yapılmıştır. Halihazırda Vilâyetimizde sahil mıntakasına dahil köylerin hemen hepsinde az miktarda olmak üzere soya ziraatı yapılmaktadır. Evveçce daha ziyade koşum ve bilhassa süt miktarını çoğalttığımızdan dolayı sağmal hayvanlara yedirilmek üzere ekilmekte iken son yıllarda piyasada fazla aranması ve iyi bir fiyatla satılması ziraatinin eskisine nazaran biraz daha genişlemesine yardım etmiştir. Mıntakamızda arazi çok dar olduğundan ayrı tarla halinde soya ekilmesi mümkün olmamakta ve zeriyaat ekseriya mısırla karışık olarak yapılmaktadır. Bu yüzden iyi mahsul alınmamaktadır.

İlimiz iklim şartları ve topraklarımızın durumu bu nebatın yetişmesine çok müsaittir. Yapılan uzun tecrübelerle bölgemizde ayrı tarla halinde ekilen soyanın dekara (Dönüm) ortalama olarak 250—350 kilo mahsul verdiği tesbit olunmuştur. İlimizde ziraati yapılan mısır, fasulya ve diğer bakliyat ve hububat çeşitlerinin bol mahsul senelerinde dahi bu neticeyi vermedikleri yine tecrübelerle sabit olmuştur. Binaenaleyh çok verimi olan ve aynı zamanda daima müşterisi bulunan bu mahsulün bölgemizde geniş mikyasta ziraatinin yapılması sayesinde topraklarımızdan daha fazla istifade edilmesi mümkün olabilecektir.

Soya hepimizin bildiği gibi sanayide bir çok yerlerde kullanılmaktadır. Bütün dünya fabrikaları soyanın müşterisidir. Son zamanlarda kauçuk araştırma enstitüsü tarafından muhtelif nebatlar üzerinde yapılan tecrübeler sonunda Türkiye için en verimli ve en idareli kauçuk istihsalinin soyadan elde olunabileceğine karar verilmiştir. Bu suretle soyanın kıymeti bir kat daha artmış bulunmaktadır.

Halen Türkiyede en fazla soya ziraati vilâyetimizde yapılmaktadır. İlimizin (yalnız merkez kazası) bu seneki soya istihsalâtı 400—500 bin kilo olarak tahmin edilmektedir. Bu mahsulün esaslı bir ihraç maddesi olarak kıymetlendirilmesi ancak yıllık istihsalâtın 4—5 milyon kiloya çıkarılması ile mümkün olabilir.

Ekim sahası çok dar olan mıntakamızda istihsalâtı çoğaltmak için alınması gerekli görülen tedbirlerin başlıcaları şunlardır:

1— Mıntakamızda yeni dikilen fındık bahçelerinin arasına 5—6 sene yani fındık mahsul verinceye kadar mısır ekilmektedir. Bu gibi bahçelerin arasına ara ziraati olarak soya ekmek, mahsul bakımından daha kârlı olduğu gibi toprağın kuvvetlenmesi bakımından da ehemmiyetlidir. Zira soya köklerinde bulunan kabarcıklar içerisindeki gözle görünmeyen hayvancıklar (Bakteriler) vasıtasıyla havanın serbest azotunu toprakta tesbit ederek toprğı azotça zenginleştirir. Azot denilen besleyici madde daha ziyade ağacın büyümesine yaradığından bahçelere

Zihnimi Kurcalıyanlar...

Up uzun bir yol.. Sükût.. Yürüyorum tak, tak, tak,
Ve yürürken zihnimi neler kurcalıyor bak:

Mümkün mü?

Bir dayanılmaz kuvvet sürüklüyor bizleri
Önümüz girdap! lâkin, dönmek mümkün mü geri?

Gaye:

İnsan doğar ve yaşar... Aceba gaye nedir?
Sırf ölüme hazırlık; gerisi bahanedir..

Meçhul?

Arkamız sis ve duman, önümüz ise zifir;
Ne malûm ayağımız altında değil kabir?

Hayatın anası:

Ölüm deyip dururuz; bence hunun mânâsı:
Doğacak yeni yeni hayatların anası..

İnsiyakî

Bir feyizdar kaynak var, yeryüzüne, durmadan
Aşk, zekâ, kuvvet, gençlik ve güzellik döküyor..
Her o ilâhî kaynak aklıma geldiği an
Varlığım insiyakî vecdile diz çöküyor...

Kukla oyunu:

Farkımız ne kukladan? sen ister çatla, bağır..
Bir meçhul el insanı bildiğince oynatır..

İztırap

Her çekilen ıztırap saadete gebedir,
Tahammül ve sebatsa ıztıraba ebedir..

Beyhude

Tabiat; tenakuzlar, teadlar kumkuması..
İnsanî bir kuvvete çözülmüş muamması..

Selâhattin Kurtuluş

soya ekmek suretile bahçelerin daha çabuk mahsule yatması temin edilir.

2— Soyanın bölgemizde mısırla karışık ve serpme suretile ekildiğini daha evvel söylemişim. Arazi vaziyeti ekimin bir çok yerlerde bu şekilde yapılmasını mecburî kılmaktadır. Müsait yerlerde karış ekimi ıslâh etmek suretile daha fazla mahsul alınması mümkündür. Serpme suretile yapılan ekimde atılan tohumun bir kısmı zayi olduğu gibi çıkan nebatların bir çoğu da mısırların gölgesi altında kaldığından iyi büyüyememekte ve bu yüzden istenildiği kadar mahsul ver-

memektedirler. Bu sebeple arazi vaziyeti müsait olan yerlerde serpme usulü yerine çizgi usulünü tercih etmelidir. Çizgi veya sıra usulü (daneyi he-se dökmek suretile yapılan ekim) dediğimiz şekilde ekimde evvelâ birinci çizgiye mısır tohumu atılır. bundan sonra bir boş ve bir dolu olmak üzere iki sıra soya ve oudan sonra tekrar mısır ekmek suretile yapılır. Bu tarzda yapılan ekimle hem mısırlar arasında istenilen aralık bırakılmış ve hem de karışık olarak ekilen soya nebatının her bakımdan iyi yetişmesi temin edilmiş olur. *Devamı arkada*

Kıtaplar arasında :

İnsanla hayvanı kıyaslamalar

Derliyen : R. C. KUMRAL

İtalyan Ferero hayvanların gerçek sebeplerle korktuklarını insanların ise, vehim ve hayallerden de korktuklarını adeta korku yarattıklarını izah eder, "bence, der, insanla hayvan arasındaki en esaslı fark korku denilen zemberek etrafında toplanır.", Medeniyeti cesaret mektebi sayan profesör insanı şöyle tarif eder: "İnsan cesur olmak istiyen korkak bir hayvandır."

* *

İskoçyalı Karlayl ise: "İnsan, giymiş hayvandır, der ve cemiyeti portmanto denilen kaideye oturtur."

* *

Amerikalı Henri Corç'un bu kıyaslama üzerindeki düşüncelerini aşağıya alıyoruz:

"Kıyas insanla hayvan arasındaki

3— Soya ekimini mümkün olduğu kadar ayrı tarla halinde yapmağa gayret etmelidir. Ayrı yapılan ekimle karışık olarak yapılan ekim arasında verim farkı yarından çok fazladır. Böyle olduğuna göre mevcut tarlanın bir kısmını doğrudan doğruya soya ekimine ayırmalıdır. Soya ekilen tarla toprağı azotça zenginleştirdiğinden gelecek sene soya ekilmiş tarlaya buğday veya mısır ekilirse mahsul daha çok olur. Böyle değişik ziraat yapılması toprağı da fazla yormıyacağından tarla çabuk kuvvetten düşmez.

4— Arazisi dar olan Vilâyetimizde soya ekiminin geniş miqyasta yapılabilmesi ancak eski fındık bahçelerinin arasına soya ekmek suretile mümkündür. Çok sık dikilmiş olan bu bahçelerin bir çoğu uzun müddet imar edilmediğinden, bir kısmı da ihtiyarlamış bulunduğundan verim kabiliyetleri çok

körfezi doldurabilir mi? Daha çok yiyecek veriniz, yaşama şartlarını daha çok kolaylaştırınız, nebatlar ve hayvanlar ancak çoğalacaklardır, insan gelişecektir. Nebat ve hayvanlar varlık vasıtalarının genişletilmesiyle sayı artmasından başka bir netice vermiyecekler, insan önüne geçilmezcesine daha yüksek bir şekilde yaşamağa, kuvvetlerini arttırmağa meyledecektir.

"İhtiyaç kısılmış olabilir fakat arzu kalacaktır: İnsan tatminedilmeyen hayvandır. O, araştırmalarına başlamaktan başka bir şey yapmaz ve kâinat onun önünde açıktır. Attığı her adım ona yeni ufuklar açar ve yeni arzuları tuşturur."

R. C. Kumral

azalmıştır. Bazıları yapılan masrafı bile ödememektedirler. Sık ve ihtiyarlamış olan bu eski bahçelerdeki ocakların birer sırasını kaldırarak açılacak boş kısma soya ekmekle ekim sahasını bugünküne nazaran 10 — 15 misli genişletmek ve bu suretle istihsalâtı azami dereceye çıkarmak kabil olabilir.

Bahçe aralarında soya ziraati yapmakla aynı zamanda bahçelerin de imar işleri esaslı bir surette yoluna konulmuş olacağından eskisine nazaran daha fazla mahsul alınması temin edilmiş olur.

Harpten sonra cihan piyasasında daha iyi bir mevki kazanacak olan bu kıymetli mahsulün muntakamızda vâsi miqyasta yapılması vilâyetimiz iktisadî durumunun gelişmesi ve çiftçilerimizin kazançlarının genişlemesi bakımından çok hayırlı olacaktır.

Ziya Ekinci

Evimiz Dil - Edebiyat Şubesi tarafından her ayın (19) unda çıkarılır.

Yazı ve Abone işleri için,
Dil ve Edebiyat Şubesi Başkam
Sadri Us'a müracaat edilmelidir.

Sayısı 20
Yıllığı 240 Kuruştur.
Adres : Ordu Mecmuası - Ordu

Halkevleri Dergileri

Ankara	Ülkü	Kars	Doğuş
Adana	Görüşler	Kayseri	Erciyaş
Afyon	Taşpınar	Konya	Konya
Amasya	Yeşilirmak	Manisa	Gediz
Antalya	Türk Akdeniz	Mersin	İçel
Artvin	Çoruh	Merzifon	Taşan
Bafra	Altınyaprak	Milâs	Yeni Milâs
Balıkesir	Kaynak	Muğla	Muğla
Bursa	Uludağ	Niğde	Akpınar
Burdur	Burdur	Niksar	Ülker
Denizli	İnanç	Ordu	Ordu
Diyarbakır	Karacadağ	Tire	Küçük Menderes
Elâzığ	Altın	Trabzon	İnan
Eminönü	Yeni Türk	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Halk bilgisi haberleri	Sinop	Dranaz
Eskişehir	Halkevi	Sivas	Orta Yayla
Giresun	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Zonguldak	Kara Elmas
İzmir	Fikirler		

20 kuruş

MAHMUT SAKIROĞLU'DAN
ALINDI

Vilâyet Matbaası